

Arenavägen 61

121 77 Johanneshov

Utbildningsdepartementet

u.remissvar@regeringskansliet.se

anders.edin@regeringskansliet.se

Dnr: U2020/03811/S

Bris yttrande på betänkande Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg (SOU 2020:34)

Sammanfattning

Bris har beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg. Bris väljer att kommentera utredningens delar som handlar om stärkt kvalitet och likvärdigt i fritidshem. Bris tillstyrker utredningens förslag, men invänder framförallt mot att de inte är tillräckligt långtgående i förhållande till barns lika tillgång till fritidshemmen. Att vårdnadshavares behov av barnomsorg fortfarande tillåts avgöra vilket barn som får tillgång till fritidshemmen, trots att fritidshemmen till lika stor del har ett pedagogiskt syfte anser Bris kan ifrågasättas utifrån barnkonventionens¹ bestämmelser om barnets bästa, icke-diskriminering, rätten till liv och utveckling samt rätten till utbildning.²

Barns deltagande och analys utifrån barnkonventionen i utredningen

När det kommer till frågor som rör barn ska barn få uttrycka sin mening och höras enligt 12 artikel i barnkonventionen. Barns levnadsvillkor står i högsta grad i centrum för de frågor utredningen har utrett men Bris finner att barns perspektiv i utredningen inte förekommer i tillräcklig grad. Som utredningen uppmärksammar finns det bristande studier som fokuserar på barns perspektiv. Nu är det dock högsta prioritet att möjliggöra detta perspektiv, dels för att verkligen kunna stärka kvaliteten och dels för att uppfylla artikel 12 i barnkonventionen.³ De barn som särskilt borde fått höras i utredningen är barnen som idag inte ges rätt till fritidshem.

¹ Lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

² Se artikel 2, 3, 6 och 28 i barnkonventionen.

³ Se utredningen, exempelvis på s. 222.

Det hade även varit önskvärt att barnkonventionen hade refererats till mer i utredningen. Bris anser att tydligare hänvisningar till barnkonventionen i betänkandet kan bidra till att stärka tillämpningen av rättigheterna i barnkonventionen.

Lika tillgång till fritidshem

Precis som utredningen inledningsvis hänvisar till finns det en stor betydelse vilken innebörd begreppet likvärdighet ges för vad som anses som effektiva åtgärder inom skolväsendet.⁴ Bris saknar en tydligare definition av vad som avses med likvärdighet, speciellt när begreppet står i centrum för utredningens syfte. En tydligare definition av begreppet är viktig i den vidare diskussionen om införande av allmänt fritidshem. Det som däremot går att utläsa, dels från utredningen och dels från skollagen, är att likvärdigheten behandlar aspekterna av lika tillgång till utbildning och lika kvalitet på utbildningen för alla barn, fritt från diskriminering.⁵

I dagsläget garanteras inte alla barn lika tillgång till det lärande som fritidshemmen kan erbjuda. Bris välkomnar därför att utredningen föreslår att ett allmänt fritidshem bör föreslås på sikt. Det är dock otydligt i utredningen varför ett allmänt fritidshem inte är aktuellt i dagsläget. Sett till att fritidshem numera har en läroplan och i övrigt bidrar till positiva effekter för utbildningen⁶ blir konsekvensen att de barn som inte har tillgång till fritidshemmen inte får lika tillgång till vad som kan vara en potentiellt viktig möjlighet att ta del av sin utbildning⁷, rekreation⁸ och möjligheten till personlig utveckling⁹. Bris anser att det inte kan uteslutas att olika tillgång till fritidshem kan utgöra diskriminering enligt artikel 2 i barnkonventionen samt ifrågasättas utifrån rätten till utbildning.¹⁰

Bris ställer sig ändå positiv till konstaterandet att utreda frågan om att utöka möjligheten för ”barn i utanförskapsområden” att delta i fritidshemmets undervisning, som en första åtgärd. Tillgången till fritidshemmen bör dock inte bara vara begränsad till enbart undervisningsdelen, utan hela fritidsverksamheten måste erbjudas för att inte motverka barnets känsla av tillhörighet och integrering. Det finns annars en risk att särbehandlingen av vissa barn, både genom politiska beslut och på fritidshemmen, återskapar skillnaderna snarare än motverkar dem.

Särskilt stöd

Bris ställer sig positiv till utredningens förslag om att erbjuda en elev plats i fritidshemmet om eleven behöver sådant stöd för att nå de kunskapskrav som minst ska nås. Definitionen på vilken slags grupp av barn som beaktas är mycket generell i dess nuvarande form. Det är viktigt att vidare förarbeten är tydlig med att formuleringen ska tolkas inkluderande för att inte ska finnas rum för oklarheter vid implementeringen i varje enskild kommun. Bris hade

⁴ Se s. 75 i SOU 2020:34 (utredningen).

⁵ Se skollagen (2010:800) kap. 1, 4 och 8 §.

⁶ Se s. 93 i utredningen.

⁷ Se artikel 28 i barnkonventionen; kap 1, 8 § skollagen.

⁸ Se artikel 31 barnkonventionen.

⁹ Se artikel 6 i barnkonventionen.

¹⁰ Se artikel 28 barnkonventionen.

gärna även sett en tydligare koppling till diskrimineringslagen¹¹ och barnkonventionens bestämmelse om icke-diskriminering då det idag råder viss otydlighet kring den delvis överlappande lagstiftningen på området.¹²

Kvalitet på fritidshem

En av de vanligaste anledningarna till varför barn kontaktar Bris är psykisk ohälsa. Vi vet att det finns stora regionala skillnader i Sverige och att barn bemöts olika och får olika hjälpberoende på var de bor. Elevhälsan måste stärkas och därför är Bris positiv till att statsbidraget för personalförstärkning inom elevhälsan och specialpedagogik ska omfatta fritidshemmet i den del som gäller specialpedagogik.

Bris är också positiva till att Skolverket ska ges i uppdrag att ta fram riktmärken för gruppstorlekar i fritidshemmet. Bris instämmer i att frågan om gruppstorlekar måste ses i ett vidare perspektiv där barngruppens sammansättning, personalens kompetens och personaltäthet ställs i relation till varandra.

Magnus Jägerskog

Generalsekreterare

Amelie Kraft

Juristkonsult på uppdrag av Bris

¹¹ Diskrimineringslagen (2008:567).

¹² Se artikel 2 barnkonventionen.